

*Др Драгиша С. Дракић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Drakis@pf.uns.ac.rs*

*Др Иван Д. Милић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
I.Milic@pf.uns.ac.rs*

ИЗРИЦАЊЕ И ИЗВРШЕЊЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА КОЈА СЕ ИЗВРШАВА У ПРОСТОРИЈАМА У КОЈИМА ОСУЂЕНИ СТАНУЈЕ (ТЗВ. КУЋНИ ЗАТВОР)*

Сажетак: *Правило да осуђена лица издржавају казну затвора искључиво у казним заводима у Републици Србији одавно не важи. Казна затвора може да се извршава и у просторијама у којима осуђени станује. Такво решење се уводи Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године.*

Кривични законик не предвиђа посебну казну – казну кућног затвора, већ се учиниоцу кривичног дела изриче казна затвора која се извршава у просторијама у којима станује. Суд је у кривичном поступку у обавези да кривичну санкцију индивидуализује, на начин што цени објективне и субјективне околности – околности које се односе на учињено кривично дело и на његовог учиниоца. Постоје и ипакви учиниоци кривичног дела којима је потребно изрећи казну затвора, али их не треба слаћи на издржавање казне у казним завод. Казну затвора могу да издржавају и у просторијама у којима станују (која може бити са или без електронског надзора).

Иако је у равноснажној пресуди оштраженом изречена казна затвора која ће се извршавати у казном заводу – то и даље не значи да ће осуђеник бити упућен на издржавање казне у њему. Измене и допуне Закона о извршењу кривичних санкција осипавају још једну „прилику“ осуђенику да казну

* Рад је настао као резултат рада на Пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“, чији носилац је Правни факултет у Новом Саду, Универзитет у Новом Саду. Рад је презентован на Међународној научној конференцији Правна традиција и нови правни изазови, одржаној 2020. године на Правном факултету Универзитета у Новом Саду.

затвора, уколико су испуњени законски услови, издржава у њросјоријама у којима сјанује. То је само мојћност за осуђеника о којој одлучује судија за извршење кривичних санкција.

Уколико је одређено да осуђеник издржава казну затвора у њросјоријама у којима сјанује, следећи корак који следи је извршење казне. Нису сва осуђена лица која казну затвора издржавају на овакав начин у истом њравном њоложају, јер и у њосјуйку извршења њосјоји индивидуализација. Она се ољеда ѡре свећа у ѡме колико ће времена осуђеник моћи да ѡроводи ван ѡросјорија у којима сјанује.

У фокусу ѡажње ауѡора јесће, уѡраво, казна затвора која се извршава у ѡросјоријама у којима осуђени сјанује (ѡзв. кућни затвор). Ауѡори се баве маѡеријалним и извршним асѡекѡима. У раду ће се, између осталоѡ, ѡсвеѡиѡи ѡажња условима за изрицање, моделима извршења и ѡоложају осуђеника за време издржавања казне.

Кључне речи: казна затвора, кућни затвор, изрицање, извршење, суд, индивидуализација.

УВОД

Одласком у казнени завод на издржавање казне затвора, осуђеник одређено време живи у једној вештачкој заједници са другим осуђеним лицима у којој су правила понашања уређена строгим, пре свега, тзв. затворским правилима. Не тако мали број осуђених лица која су била на издржавању казне затвора у казним заводима поново учине кривично дело и враћају се, опет, у казнени завод на издржавање казне затвора. Често се може чути да се у тим случајевима осуђена лица нису ресоцијализовала, односно да нису успела да се реинтегришу у заједницу након изласка из казног завода. Након изласка из казног завода осуђена лица по правилу добијају етикету „бивши осуђеник“ или „бивши робијаш“, што свакако утиче на њихов живот на слободи.

Казна затвора се изриче само када се у кривичном поступку приликом индивидуализације кривичне санкције утврди да је то потребно. С тим у вези, ако се утврди да се и другом ванзаводском кривичном санкцијом може постићи сврха кажњавања, онда се изриче та друга санкција. Наравно, то зависи од учињеног кривичног дела и самог учиниоца.

Са друге стране, ни казна затвора није као што је некад била, нарочито у погледу извршења.¹ Права која се гарантују осуђеним лицима која казну

¹ О томе како је затворски систем пролазио одређење етапе вид. В. Б. Малинин, Л. Б. Смирнов, *Уѡловно-исѡолнѡиельное ѡраво*, Москва, 2009, 1-2.

затвора издржавају у казненом заводу су, посебно када се има у виду положај других друштвених група и појединаца у држави, на високом нивоу. Осим тога, постоји могућност да осуђени којем је изречена затворска казна ту исту казну издржава у својој кући/стану.

Савремени кривични законици прописују и казну *кућној заво*ра. Не треба сваког осуђеника слати у казнени завод на издржавање казне затвора, јер се *сврха кажњавања* може постићи и ако осуђеник издржава казну у својој кући (у просторијама у којима станује). У зависности од свих олакшавајућих и отежавајућих околности учиниоцу кривичног дела се може „одредити“ да казну затвора извршава у просторијама у којима станује.

У Републици Србији казна затвора може да се извршава у просторијама у којима осуђени станује, наравно, под условом да су за то испуњени законом прописани услови. Осуђени који на такав начин издржава казну затвора има одређена права и обавезе. Индивидуализација тако издржаване казне затвора траје све док се казна не изврши.

1. КУЋНИ ЗАТВОР – ВРСТА КАЗНЕ ИЛИ САМО МОДЕЛ/НАЧИН ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ ЗАТВОРА?

У овом делу рада биће указано на решења у важећим прописима Републике Србије која се тичу изрицања казне затвора која се извршава у просторијама у којима осуђено лице станује (тзв. казне кућног затвора). Такође, указаће се и на то зашто је важно да ли наше важеће кривично законодавство прописује или не прописују казну кућног затвора.

1.1. Решења у важећим прописима Републике Србије

У медијима се често може чути/прочитати да је оптуженом лицу изречена казна *кућној заш*твора. Такође се и у научној и стручној литературу говори о казни кућног затвора, што је сасвим оправдано. Међутим, говорити о казни кућног затвора у Републици Србији је доста *проблематично* имајући у виду одредбе, пре свега, Кривичног законика². Логично је говорити о казни *кућној заш*твора ако се има у виду начин на који се она извршава.

Са друге стране, да бисмо донели закључак о томе да у Републици Србији постоји казна кућног затвора прво морамо погледати решења законодавца. Према решењу Кривичног законика (чл. 43): учиниоцу кривичног дела могу се изрећи следеће казне: 1) доживотни затвор; 2) казна затвора; 3) новчана казна; 4) рад у јавном интересу; 5) одузимање возачке дозволе. Дакле,

² Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019. (у даљем тексту и КЗ).

јасно се види да наш КЗ *не њројисује* казну кућног затвора. Кривичним закоником се у члану 45 уређује „одређивање извршења“ казне затвора у просторијама у којима осуђени станује.

Закоником о кривичном поступку³ такође се ништа не *јовори* и изрицању казне кућног затвора, већ се у члану 424 ставу 2 прописује да ако је оптужени осуђен на казну затвора до једне године, у пресуди се може навести да ће се казна затвора *извршићи у њросјоријама у којима осуђени сјанује*, са или без примене електронског надзора.⁴ Дакле, суд у својој одлуци *не изриче* казну кућног затвора, већ само *наводи* да ће се казна затвора извршавати у просторијама у којима осуђени станује.

Закон који уређује извршење казне затвора у просторијама у којима осуђени станује је Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера,⁵ *јовори* о кућном затвору, али на одређен *сјецифичан* начин. Наиме, њиме се прописује да су послови извршења, између осталих и организација, спровођење и праћење извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује (у даљем тексту: кућни затвор). Иако је *њројисано* „кућни затвор“ то је учињено из *њрактићних разлоја*.

Неспорно је да у Републици Србији *не јосјоји казна кућној затвора* као врста казне, већ се изречена казна затвора може извршавати⁶ у просторијама у којима осуђени станује. Реч је о моделу извршења/начину извршења казне затвора. Законодавац би морао, ако би имао намеру да пропише казну кућног затвора, да на другачији начин уреди услове под којима се она може изрећи као и друге појединости у вези са таквом казном.

1.2. Зашто је значајно да ли је прописана казна кућног затвора?

Да ли је реч о врсти казне или о начину извршења казне затвора није само *јуко теоријско јићтање*, већ и практично. Није реч само о томе „како се казна зове“, већ се ради и о појединим суштинским питањима која ће се обавезно јавити у току али и након извршења казне. Наиме, поставља се питање примене појединих кривично материјалних института који се примењују према учиниоцима којима је одређено да се казна затвора извршава

³ Закоником о кривичном поступку, *Службени јласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019. (у даљем тексту и ЗКП).

⁴ Историјски посматрано, први пример електронског надзора забележен је у САД 1983. године. Вид. Здравко Грујић, Електронски надзор у кривичном законодавству Републике Србије и усклађеност са актима Савета Европе, *Зборник радова са међународној научној скујија* „Однос јрава у рејону и јрава Евројске Уније“, Источно Сарајево, 2015, 447.

⁵ Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, *Службени јласник РС*, бр. 55/2014, 87/2018. (у даљем тексту и ЗИВСМ).

⁶ Имајући у виду решење Кривичног законика оправдано је говорити о „одређивању“, а не о „изрицању“ оваквог начина извршења казне затвора.

у просторијама у којима станује. Поставља се питање да ли се сва „правила“ која се односе на казну затвора која се извршава у казненом заводу сходно примењују и на казну која се извршава у просторијама у којим осуђени станује, као на пример условни отпуст, амнестија, помиловање, правне последице осуде? Чини се да је интенција законодавца ишла у правцу да за казну затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станују важе иста „кривично материјална правила“ као и према осуђеним лицима која казну затвора издржавају у казним заводима.

Свакако да постоје и поједина правила која су једноставно некомпатибилна. Када је реч о оваквом начину извршења казне затвора, свакако да постоје многобројне специфичности о којима законодавац није водио рачуна. На пример: према *члану* 46 ЗоИВСМ суд може осуђеног да условно отпусти уз електронски надзор, те би било нелогично да се осуђени који издржава казну затвора у просторијама у којим станује уз електронски надзором исто тако условно отпушта (уз електронски надзор). Такође, и одредба Кривичног законика којим се прописује да ће се осуђени *дисциплински казнији* уколико за време издржавања казне затвора учини кривично дело за које закон прописује новчану казну или казну затвора до једне године⁷ се не може применити и на осуђеника који казну издржава у просторијама у којима станује.⁸

Даље, у кривичном праву постоји и тзв. *султејорни затвор*. Реч је о случају када се под одређеним условима, по правилу ако осуђени не изврши неку изречену казну, изречена казна замењује казном затвора. Суштина је у томе, да осуђеном лицу у судској одлуци *није изречена* казна затвора, већ се изречена незатворска казна замењује казном затвора као последице неизвршења казне. Тако на пример наш Кривични законик предвиђа да ако осуђени не плати новчану казну у одређеном року, суд ће је заменити казном затвора, тако што ће за сваких започетих хиљаду динара новчане казне одредити један дан казне затвора (...).⁹ Дакле, сада се поставља питање да ли се у овом случају може одредити да се „замењена казна затвора“ (*султејорни затвор*) извршава у просторијама у којима осуђени станује? Без улажења у превелику расправу, оправдано је прихватити став да се у овом случају замењена казна затвора *не може* извршавати у просторијама у којима осуђени станује. Не би било оправдано да осуђени суплеторни затвор издржава у просторијама у којима станује, јер је суплеторни затвор у овом случају намењен за „дужника“ који није поступио по судској одлуци. Осим тога, овакав став се поткрепљује и одредбама два прописа у делу којима се

⁷ Чл. 62 ст. 3 КЗ.

⁸ Јер он не може да учини дисциплински преступ.

⁹ Чл. 51 ст. 2 КЗ.

уређује одређивање извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује. Прво, Кривичним закоником се прописује ако учиниоцу кривичног дела *изрекне казну* затвора (...). Дакле, према слову КЗ чини се да се овакав начин извршења казне затвора може одредити само за *изречену* казну затвора а не и за *заменењу* казну затвора. Друго, према Закону о извршењу кривичних санкција¹⁰ (...) осуђени може поднети молбу да *изречену* казну затвора издржава у просторијама у којима станује (...).¹¹ Видимо да је и за ЗИКС важна *изречена казна затвора*, а не замењена казна.

Навешћемо још једна пример зашто је важно да ли је реч о посебној казни или само начину извршења казне. 1. децембра 2019. године ступио је на снагу Закон о изменама и допунама Кривичног законика,¹² који уводи и новине које се тичу *повраћа*.¹³ За нас је интересантан сада актуелна члан 55 КЗ којим се уређује *обичан повраћ*,¹⁴ јер у том случају, суд не може изрећи казну испод границе прописане законом или *блажу врсту казне* (...).¹⁵ Нама је значајан део којим се забрањује изрицање *блаже казне*. Да је којим случајем прописана *казна кућној затвора*, било би неспорно да је она *блажа казна* у односу на казну затвора, те да би у том случају њено изрицање било *забрањено*. Са друге стране, имајући у виду да казна која се извршава у просторијама у којима осуђене станује није *посебна казна*, она би могла да се и у овом случају одреди без обзира на то што је реч о *обичном повраћу*, уколико су, наравно, испуњени и остали услови.

1.3. Покушај увођења казне кућног затвора

У Републици Србији било је покушано да се пропише *казна кућној затвора*. Нацртом Закона о изменама и допунама Кривичног законика¹⁶ била

¹⁰ Закону о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014, 35/2019. (у даљем тексту и ЗИКС).

¹¹ Чл. 41а ст. 1 ЗИКС.

¹² Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 35/2019. (у даљем тексту и ЗоИДКЗ).

¹³ Вид. Иван Милић, Новине у Општем делу Кривичног законика, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2020, 375-378.

¹⁴ Детаљно о поврату вид. Emir Čorović, Povrat u Kривичном zakoniku Srbije: kritički osvrt na njegovo normativno uređenje, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 1-2/2020, 9-27; Иван Милић, Поврат у кривичном праву Србије, *LX Савештовање Српској удружења за кривичноправну теорију и праксу*, Оштећено лице и кривичноправни инструменти заштите (међународни правни стандарди, норма и пракса) Златибор, 2020, 263-277.

¹⁵ О индивидуализацији казне затвора повратнику вид. В. Н. Воронин, Критерији индивидуализацији наказания при рецидиве преступлений, *Актуальные проблемы российской права*, 2016. № 8 (69), 121-128; В. Н. Воронин, *Индивидуализация наказания*, Москва, 2017, 222-230.

¹⁶ Нацрт Закона о изменама и допунама Кривичног законика. Доступан на: <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php%20> на дан: 19. 5. 2020.

је предвиђена и казна кућног затвора. Између осталог било је предвиђено и да се казна кућног затвора може изрећи за кривична дела за која је прописан затвор до *осам њодина*. Казна кућног затвора *не може* се изрећи у трајању дужем од *две њодине*. Казна кућног затвора изриче се на пуне године и месеце, а до шест месеци и на дане. Међутим, све се завршило само на *њокуцају*.

2. ИЗРИЦАЊЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА КОЈА СЕ ИЗВРШАВА У ПРОСТОРИЈАМА У КОЈИМА ОСУЂЕНИ СТАНУЈЕ

Законодавац је од увођења казне затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује доносио одређене измене у погледу тога *ко може да одреди такав начин извршења*, односно ко има овлашћење да након донете правноснажне пресуде измени начин извршења казне затвора. Реч је о томе да су се појединим изменама закона којима се уређује извршење кривичних санкције мењале и одредбе о измени правноснажне судске одлуке у погледу промене начина извршења казне затвора. У овом делу рада бавићемо се правилима изрицања казне затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује.

2.1. Измена правноснажне пресуде у погледу начина извршења казне затвора: измена од стране председника суда – раније решење

Закон о извршењу кривичних санкција¹⁷ који је донет 2005. а који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године је два пута мењан и допуњаван. Праве измене и допуне уследиле су 2009. када је донет Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција,¹⁸ 2011. године донет је Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција.¹⁹ Управо се последњим изменама и допунама уводи и одређена новина која је значајна за наш предмет интересовања. Прописује се нови члан 174е, којим се уводи могућност измене *начина извршења казне затвора*. Уводи се могућност да након правноснажности пресуде, као и у току издржавања казне, осуђени, јавни тужилац и²⁰ директор Управе за извршење кривичних санкција (у даљем тексту и директор Управе) поднесу *предлој* да се осуђеном

¹⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени ѓласник РС*, бр. 85/2005.

¹⁸ Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени ѓласник РС*, бр. 72/2009.

¹⁹ Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени ѓласник РС*, бр. 31/2011.

²⁰ Законодавац је на овом месту направио једну грешку. Уместо „и“ требало је да пише „или“, јер је било које од наведених лица могло самостално да поднесе молбу. Такво решење је логично, и оно произлази и из осталих одредаба закона.

коме је изречена казна затвора до једне године казна изврши без напуштања просторија у којима осуђени станује.

Радило се о заиста значајној могућности која је ишла у корист осуђеника. О предлогу је одлучивао *председник суда* који је донео првостепену пресуду. У истом члану није било прописано које околности ће се ценити приликом доношења одлуке, већ је било само прописано да ће пре доношења одлуке о замени начина извршења казне суд водити рачуна о техничким могућностима извршења казне, као и о другим околностима од значаја за њено извршење. *Председник суда* је могао да одредити да се извршење казне затвора без напуштања просторија у којима осуђени станује одређује уз примену мера електронског надзора или без његове примене. На одлуку председника суда осуђени и јавни тужилац су могли да изјаве жалбу, у року од три дана од дана достављања одлуке, о којој је одлучивао *председник апелационог суда*.

Није јасно зашто је законодавац одлучио да баш *председник суда* одлучује о измени начина извршења казне затвора? Могуће је да су законодавцу послужила као пример правила о *одлагању извршења казне затвора* – јер и о том важном питању одлуку доноси председник суда. Председник суда нема могућност више да одлучује о овој изузетној корисној „погодности за осуђено лице“. Наиме, 2014. године донет је нови Закон о извршењу кривичних санкција²¹ који не предвиђа овакву могућност.²²

2.2. Актуелна законска решења

Према актуелним законским решењима казна затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује може да одреди суд који је донео

²¹ Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014. Овај Закон је 2019. године измењен и допуњен.

²² *Из судске праксе*: Пошто је по старом ЗИКС-у, који је важио од 01. септембра 2014. године, било предвиђено да суд може, на предлог тужиоца и окривљеног (тј. осуђеног), одредити да осуђени може безусловну казну затвора до једне године издржати на тај начин што не сме напуштати просторије у којима станује (тзв. „кућни затвор“), док ЗИКС који је ступио на снагу 01. септембра 2014. године ту могућност не предвиђа, шта треба предузети у следећој ситуацији: осуђујућа пресуда којом је осуђеном изречена казна затвора до једне године постала је правноснажна пре 01. септембра 2014. године (тј. пре почетка важења новог ЗИКС-а), а предлог да осуђени ту казну издржава на тај начин што не сме напуштати просторије у којима станује је упућен суду након 01. септембра 2014. године (тј. након почетка важења новог ЗИКС-а)? Одговор: Ако је пресуда којом је изречена осуда на безусловну казну затвора до једне године постала правноснажна пре 01. септембра 2014. године, на предлог да осуђени ту казну издржава тако што не сме напуштати просторије у којима станује се примењују одредбе ЗИКС који је био на снази до 01. септембра 2014. године. (Одговор на питања нижестепених судова дати од стране судија Кривичног одељења Апелационог суда у Београду на седници одржаној дана 30. октобра 2014. године) – Из Билтена Апелационог суда у Београду, број 8/2016, Интермех, Београд. Извор: <http://www.propision-line.com/Practice> на дан: 4. 6. 2020.

пресуду, али и судија за извршење кривичних санкција.²³ Одредбе о *огређивању* да се казне затвора извршава у просторијама у којима осуђени станује сада се налазе у Кривичном законнику и Закону о извршењу кривичних санкција.

2.2.1. Одредбе Кривичног законика

Услови под којима се кривичне санкције учиниоцу кривичног дела могу изрећи прописују се Кривичним закоником. Такође се Кривичним закоником уређују и правила која се односе на индивидуализацију кривичне санкције. То је основно правило, од којег постоје изузеци. Тако се на пример појединим законима прописују одређени изузеци у односу на правила која се прописују кривичним закоником, као што је случај са Законом о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима²⁴ – којим се, на пример, *зобрањује* ублажавање казне за одређена кривична дела.²⁵

Када је реч о казни затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује, Кривичним закоником се прописују *услови* под којим се може одредити овакав начин извршења казне. По КЗ: ако учиниоцу кривичног дела изрекне казну затвора до једне године, суд може истовремено одредити да ће се она извршити тако што ће је осуђени издржавати у просторијама у којима станује уколико се с обзиром на личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учинио може очекивати да ће се и на тај начин остварити сврха кажњавања.²⁶ Ово је још један од *показатеља* да је реч само о посебном начину извршења казне затвора, а не о посебној казни. Могло би се рећи да постоје услови за *огређење* оваквог начина извршења казне затвора. Први је висина изречене казне затвора, а то је казна до једне године. Интересантно је да законодавац није одредио и услов које се тиче *запрећене казне*, као што је то био случај у поменутом Нацрту Закона о изменама и допунама Кривичног законика. Независно од *запрећене казне* за учињено кривично дело може се одредити да се казне *не извршава* у казненом заводу.²⁷

²³ Судија за извршење кривичних санкција има значајну улогу у поступку извршења кривичних санкција. Драгиша Дракић, Иван Милић, *Основи кривичног извршног права*, Нови Сад, 2019, 101.

²⁴ Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима, *Службени гласник РС*, бр. 32/2013.

²⁵ Вид. чл. 5 Закона.

²⁶ Чл. 45 ст. 3 КЗ.

²⁷ Вид. Емир Поровић, Иван Милић, „Кућни затвор“ у казненом законодавству Републике Србије (*de lege lata u de lege ferenda*), *Научно-стручни скуп са међународним учешћем*,

Само ако се може остварити сврха кажњавања²⁸ суд може одредити да се казна извршава у просторијама у којима осуђени станује. Да ли се може оствари сврха кажњавања утврђује се тако што се цени: личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учинио. Реч је о појединим околностима које су наведене у чл. 54 ст. 1 КЗ. Према КЗ суд је у обавези да *два њуша цени* исте околности приликом одлучивања да ли ће осуђени да издржава казну затвора у просторијама у којима станује. Наиме, све ове околности је већ једном ценио приликом индивидуализације кривичне санкције. Као да је била намера законодаваца да суд два пута процени околности пре него што одредити овакав начин извршења казне.

За одређена кривична дела, независно од тога што би се постигла сврха кажњавања иако осуђени не би издржавао казну затвора у казненом заводу, под одређеним условима, не може се одредити овакав начин извршења казне. Реч је о осуђеном за кривично дело против брака и породице који живи са оштећеним у истом породичном домаћинству.²⁹ Могу се наћи аргументи да је оправдано овакво законско решење. Међутим, можда је законодавац и у овом случају требао да остави суду да он процени да ли је или није оправдано одредити овакав начин извршења казне. С тим у вези, може се поставити питање, ако се гледа логика законодавца, да ли је било оправдано да се уведе оваква забрана и за осуђеног за *било које кривично дело* уколико живи са оштећеним у истом породичном домаћинству?

Кривични законик *не њројисује* да ли је осуђени за време издржавања казне затвора под *електронским надзором или није*. Из оваког решења долази се до закључка да се осуђени *не налази* под електронским надзором. До таквог закључка се долази, пре свега, јер се ни осуђени у казненом заводу не налази под електронским надзором. Међутим, Законик о кривичном поступку предвиђа да се у пресуди може навести да ће се казна затвора извршити у просторијама у којима осуђени станује *са или без њримене електронској надзора*.³⁰ Чини се да *није* оправдано да ЗКП прописује овако ре-

Полиција и њравосудни орђани као ѡаранђи слободe и безбедностии у њравној гржави, Тематски зборник радова. Том 1. Тара, 2017, 337-338.

²⁸ У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4. став 2), сврха кажњавања је: 1) спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела; 2) утицање на друге да не чине кривична дела; 3) изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учврђивање обавезе поштовања закона; 4) остваривање праведности и сразмерности између учињеног дела и тежине кривичне санкције. Чл. 42 КЗ.

²⁹ Чл. 45 ст. 5 КЗ.

³⁰ О примени електронског надзора вид. Здравко Грујић, Примена електронског надзора у извршењу алтернативних кривичних санкција и мера, *Зборник радова међународне научне конференције "Правни систем и зашђиђија од дискриминације"*, Правни факултет у Приштини – Косовска Митровица, 23. јун 2015. године, 203-215.

шење, јер сматрамо да се у овом случају не ради о процесном већ о материјалном питању.³¹

2.2.1.1. Напуштање просторије у којима осуђени станује – одредбе Кривичног законика

Ако се казна затвора извршава у просторијама у којима осуђени станује, логично је да осуђени те просторије *не сме* да напусти. Уколико би осуђени напустио просторије, таква његова радња би морала да се на одговарајући начин санкционише. О томе је законодавац водио рачуна, те је у КЗ прописао да осуђени којем је одређено извршење казне затвора *не сме* напустити просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција. У КЗ је остављена могућност да се другим „извршним законом“ пропише када осуђени може да напусти просторије у којима станује, јер је то област кривичног извршног права.

Предвиђена је и „последница“ уколико осуђени напусти просторије у којима станује. Уколико осуђени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.³²

2.2.2. Одредбе Закона о извршењу кривичних санкција

Уколико је суд донео правноснажну одлуку којом је учиниоцу кривичног дела изречена казна затвора која ће се извршавати у казненом заводу, то и даље *не значи* да ће осуђени бити упућен у казнени завод на издржавање казне затвора. Овакво решење у наш правни систем поново се *уводи* 2019. године. Наиме, 2019. године донет је Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција,³³ којим се, између осталог, уводе и одређене новине у вези са одређивањем да се казна затвора извршава у просторијама у којима осуђени станује. Према сада актуелном решењу ЗИКС³⁴, осуђени има могућност да поднесе *молбу* да казну затвора која је изречена до једне године, која по правоснажној одлуци суда треба да се извршава у казненом заводу, издржава у просторијама у којима станује. Реч је о заиста великој погодности за осуђено лице о којој одлучује *судија за извршење кривичних санкција*. При-

³¹ То би исто био случај када би се у Законику о кривичном поступку прописало да се лицу којем је изречена условна осуда може одредити и заштитни надзора а да такву могућност не предвиђа Кривични законик.

³² Чл. 45 ст. 4 КЗ.

³³ Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 35/2019. (у даљем тексту и ЗоИДЗИКС).

³⁴ Чл. 41а ЗИКС.

ликом доношења одлуке по молби, судија за извршење кривичних санкција водиће рачуна да ли се променом начина извршења казне затвора може остварити *сврха кажњавања*. Судија за извршење кривичних санкција, уколико усвоји молбу осуђеника, треба и да одлучи да ли ће или неће одредити електронски надзор. Против одлуке судије за извршење, *осуђени и јавни њужилац* могу изјавити жалбу ванрасправном већу истог суда, преко судије за извршење који је донео првостепену одлуку, у року од три дана од дана пријема одлуке.

Овакво решење је слично решењу које је било прописано ЗИКС-2005. Међутим, постоје неколико суштинских разлика. Прво, видимо да сада само *осуђени* може да поднесе *молбу*. Друго, осуђени *молбу* може да поднесе само до ступања на издржавање казне. Треће, о молби одлучује *судија за извршење кривичних санкција*, а по жалби *ванрасправно веће* истог суда.

Посматрано из угла индивидуализације казне затвора овакво решење је оправдано, али и оно није без мана.³⁵ Међутим, овде је важно истаћи једну чињеницу која се односи на *врсту казне*. Уколико би законодавац *прописао* казну кућног затвора (као врсту казне), онда не би било оправдано да судија за извршење кривичних санкција има могућност „замене начина извршења казне затвора“. Разлог је тај што би у том случају изрекао другу *врсту казне* у односу на ону која је изречена правноснажном судском одлуком, а то није никако оправдано.

3. ИЗВРШЕЊЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА КОЈА СЕ ИЗВРШАВА У ПРОСТОРИЈАМА У КОЈИМА ОСУЂЕНИ СТАНУЈЕ

Извршење казне затвора у просторијама у којима осуђени станује следи након што судска одлука постане правноснажна и извршна. Имајући у виду да је место извршења казне затвора просторија у којима осуђени станује свакако да постоје огромне разлике у погледу извршења у односу на случај када се казна затвора извршава у казненом заводу. Извршење казне затвора (било у казненом заводу или у просторијама у којима осуђени станује) спада у област *кривичног извршног права*, која се уређује кривичним извршним прописима. Мада, не сме се заборавити и да се поједина питања у вези са извршењем казне затвора уређују Кривичним закоником, као што је на пример *условни отпуштање*. Такође се морају имати у виду и одредбе Законика о кривичном поступку којима се уређује поступак у вези са одређеним питањима које се тичу осуђеника, као што је на пример поступак за пуштање на условни отпуст.

³⁵ Вид. Иван Милић, Индивидуализација казне затвора на основу Закона о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција из 2019. године, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 4/2019, 1276-1277.

У вези са прописима којима се уређује извршење казне затвора у просторијама у којима осуђени станује, пре неколико година дошло је до појединих значајних новина у вези са оваквим начином извршења казне. Наиме, 2014. године донет је Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, а на основу њега и неколико подзаконских аката од којих је, за наш предмет интересовања, најзначајнији Правилник о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника³⁶. У њима се налазе одредбе о извршењу казне затвора у просторијама у којима осуђени станује.

3.1. Када казна почиње да се извршава?

Казна затвора која се извршава у казненом заводу почиње да тече оног дана када се осуђени јавио у казнени завод на издржавање казне.³⁷ Логично је да постоје одступања када је реч о почетку издржавања казне у просторијама у којима осуђени станује. Да би казна почела да се извршава потребно је да се донесе *одређени акт* о томе. Од тада се осуђени налази у посебном „правном режиму“, у „режиму извршења казне“.³⁸

Одређење специфичности постоје у зависности од тога да ли се казна извршава уз електронски надзор или без њега. ЗИВСМ уређује извршење казне уз електронски надзор, али се на извршење казне *без њиме* мера електронског надзора, сходно примењују његове одредбе којима се уређује извршење казне *са њиме* мере електронског надзора.³⁹

³⁶ Правилник о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, *Службени гласник РС*, бр. 30/2015.

³⁷ Чл. 57 ст. 1 ЗИКС.

³⁸ *Из судске праксе*: Недоступност осуђеног који казну затвора треба да издржава у кућним условима – обезбеђење присуства. (...) Да ли се код недоступности осуђеног који казну затвора треба да издржи у просторијама у којима станује имају применити мере за обезбеђење присуства осуђеног након чега би он отпочео са издржавањем казне у просторијама у којима станује или се пак имају применити одредбе члана 29. став 2. и став 3. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера и члана 45. став 6. КЗ у смислу доношења решења којим се одређује да осуђени остатак казне издржи у заводу за извршење казне затвора? „Присуство осуђеног који је тренутно недоступан има се обезбедити на исти начин као и када осуђени казну затвора треба да издржи у Заводу за извршење казне затвора па се у таквој ситуацији осуђени који казну затвора треба да издржи у кућним условима има привести на издржавање казне затвора у кућним условима. Одредбе члана 29. став 2. и 3. Закона о извршењу заводских санкција као и одредбе члана 45. став 6. КЗ које прописују замену казне затвора у кућним условима казном у Установи за извршење казне затвора односе само на ситуацију када осуђени након што је већ отпочео са издржавањем казне затвора у просторијама у којима станује, самовољно напусти исте у трајању од преко шест часова или два пута у трајању до шест часова.“ (*Усаглашени став њоводом сјорних ишћања, ушврђен на заједничкој седници Ајелационих судова и Врховној суда, одржаној – 25.03.2016. – Пејроварадин*) – *Из Билјена Врховној касационој суда, број 1/2017, Инјермех, Беојрад*. Извор: <http://www.propriationline.com/Practice> на дан: 4. 6. 2020.

³⁹ Чл. 32 ЗИВСМ.

Правноснажну и извршну одлуку суд доставља *Повереничкој служби*. По пријему судске одлуке о изрицању казне затвора у просторијама у којима осуђени станује, са или без примене електронског надзора, Повереник позива осуђеног ради процене његове личности и *обавештава га о дану инсталирања опреме за електронски надзор, односно дану почетка казне*.⁴⁰ Повереник израђује појединачни програм поступања, који садржи методе, поступке и рокове за његово спровођење, носиоце појединих активности и остале податке од значаја за испуњавање сврхе извршења.⁴¹ Дакле, осуђени мора да зна од када је почело да тече извршење казне.

3.2. Правни положај осуђеника за време издржавања казне

Није сваки осуђеник у истом правном положају за време издржавања казне у просторијама у којима станује. Иако се чини да се тај положај највише разликују у погледу чињенице да ли је осуђени под електронским надзором или није, то заправо није тачно. У принципу исти правни положај имају осуђена лица која казну затвора издржавају у просторијама у којима станују без обзира на то да ли су под електронским надзором или нису. Разлика је пре свега у погледу тога да ли осуђени носи „уређај за лоцирање“, тзв. „наруквицу/наногицу“.⁴²

Са друге стране, осуђенику се могу одобрити значајне погодности, које се огледају у *напоштавању просторија у којима станује*. Те погодности могу бити у мањем или већем обиму. Реч је о факултативним могућностима. Међутим, (не)ношење *уређаја за праћење* може да буде показатељ да ли осуђеном треба дати одређене погодности за време издржавања казне.⁴³

3.3. Обавеза осуђеника

Осуђено лице за време издржавања казне затвора у просторијама у којима станује има једну најважнију обавезу⁴⁴ – *не сме* да напушта просторије у којима станује, осим када је то дозвољено. Осуђени може да има и *групе*

⁴⁰ Чл. 7 ст. 1 Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника.

⁴¹ Вид. чл. 10 ЗИВСМ и чл. 7 Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника.

⁴² Иако кажемо да је разлика само у погледу тога, за поједина осуђена лица и таква разлика значи много. Многа осуђена лице не жели да знају да су на издржавање казне затвора, а то је знатно отежано *сакривши* уколико се носи уређај за лоцирање, посебно у *лепшем периоду* када је ношењем одеће „отежано“ сакрити уређај за лоцирање.

⁴³ У овом раду указаћемо само на индивидуализацију у делу које се тиче напуштања просторија у којима осуђени станује.

⁴⁴ Можда је исправније рећи да за њега важи само једна *забрана* „забрана напуштања просторија у којима станује“.

обавезе, али су оне зависне од тога да ли осуђеник остварује погодности које су, опет, повезане са напуштањем просторија у којим а станује.

3.4. Права осуђеника на напуштање просторија

Било би *нехумано* када осуђеник не би ни под којим условом могао да напушта просторије у којима станује. Наиме, и осуђени који казну затвора издржава у *казненом заводу* има право да борави на *свежем ваздуху* одређено време у току дана. С обзиром на то да је основна обавеза осуђеника да борави у просторијама у којима станује, *йраво* осуђеника се огледа у томе да напушта те исте просторије.⁴⁵ У вези са напуштањем просторија у којима осуђени станује, можемо рећи да постоји неколико основа под којима осуђени може да их напушта, као што је: основно право када осуђеник може да напушта просторије у којима станује; посебно право/погодност које може да се добије од стана надлежног органа; напуштање просторија из разлога позива надлежног органа; и напуштање просторија из разлога хитне медицинске интервенције.

3.4.1. Право свих осуђеника да највише два часа станује у којима

Видели само да КЗ прописује последице у вези са напуштањем просторија. Са друге стране, ЗИВСМ конкретно уређује када осуђени може да напушта просторије у којима станује. Осуђени има право на боравак *ван йросћорија* у којима станује у трајању од највише два часа дневно у периоду од *7 до 17 часова*.⁴⁶

Претпостављамо да је законодавац по угледу на осуђенике у казним заводима предвидео време од *два часа*. Ово право осуђеника може да се ограничи. Директор Управе за извршење кривичних санкција, на образложени *йредлої* Повереника, донеће одлуку о *огузимању* овог права ако се утврди да је дошло до *злойоййребе* тог права.⁴⁷ Оваквим решењем законодавац је оставио значајно *дискреционо* овлашћење Поверенику и директору Управе (Поверенику у погледу подношења предлога, а директору Управе у могућности увођења забране напуштања просторија).⁴⁸ Дискреционо овлашћење из разлога што ЗИВСМ не прописује када постоји злоупотреба од

⁴⁵ Ово није једино право осуђеника који казну затвора издржава на овакав начин. Тако на пример и он има право на *условни оййусій*.

⁴⁶ Чл. 23 ст. 2 ЗИВСМ.

⁴⁷ Чл. 23 ст. 3 ЗИВСМ.

⁴⁸ Против одлуке директора Управе осуђени може изјавити жалбу у року од три дана од дана достављања судији за извршење, с тим да жалба не задржава извршење одлуке. Чл. 23 ЗИВСМ.

стане осуђеника. С тим у вези, нејасно је како осуђени може да злоупотреби право? Могуће је да за време издржавања казне учини *казнено дело*, али се поставља питање да ли је у том случају оправдано укинути забрану напуштања просторија или се само треба/мора реаговати другим *процесним мерама* које се спроводе у односу на ново казнено дело? Такође је могуће да се осуђени не придржава *одређеној времена* у којем може да напусти просторије или да незнатно време остаје дуже ван њих. За очекивати је да ће поједини осуђеници остајати и незнатно дуже од два сата ван просторија у којима станују. Сада се наравно поставља питање да ли је у овим случајевима оправдано одредити да се казна затвора извршава у *казненим заводу* имајући у виду одредбе КЗ и ЗИВСМ о томе да ако осуђени *једном* у трајању *преко шест часова* или *два дана* у трајању *до шест часова* самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора?⁴⁹

3.4.2. *Напуштање просторија у којима станује преко два часа*

У појединим случајевим је оправдано да се осуђеном дозволи да напусти просторије у којим станује и преко *два сата*. За очекивати је да ће се осуђеном за време издржавања казне десити неки предвиђени или непредвиђени разлози који су оправдани да му се дозволи да напусти просторије у којима станује на одређено време. Постоје неколико *основа* под којима осуђеник може да напусти просторије у којима станује у друго време и преко два часа.

3.4.2.1. Напуштање просторија по одобрењу директора Управе

У поступку извршења казне затвора у *казненом заводу* затворске власти имају значајна овлашћења приликом доношења одлуке о *положају осуђеника*. Када је реч о осуђенику који казну затвора издржава у просторијама у којима станује значајна овлашћење има директор Управе, а оно се огледа у могућности да осуђенику дозволи да напусти просторије у којим станује *преко два часа дневно*.

Директор Управе може само из законом прописаних разлога да дозволи осуђенику ово право. Реч је о следећим разлозима:

- 1) због пружања нужне медицинске помоћи осуђеном или члану његовог породичног домаћинства, ако је за пружање медицинске помоћи неопходно напуштање просторија;
- 2) ради одласка на посао, ако кривично дело за које је осуђен није у вези са радом;
- 3) ради похађања наставе током редовног школовања;

⁴⁹ Чл. 45 ст. 4 КЗ; чл. 29 ст. 1 ЗИВСМ.

- 4) због одласка на полагање испита;
- 5) због тешке, акутне или хроничне болести, ради одласка на редовне здравствене прегледе или стационарног лечења;
- 6) због свог венчања или венчања крвног сродника до другог степена сродства;
- 7) због смрти блиског сродника;
- 8) због обавезе старања према члановима уже породице предвиђене законом, у случају да ту обавезу не може да обавља друго лице;
- 9) због сезонских пољопривредних радова, ако се осуђени бави пољопривредом као сталном делатношћу;
- 10) због других нарочито оправданих разлога за које осуђени може поднети образложену молбу.⁵⁰

Осуђени може да оствари ово право само ако поднесе *молбу*, уз коју треба да приложи и одговарајућу документацију којом поткрепљује разлог за напуштање просторија. Коју ће документацију осуђени да поднесе зависи од разлога због којег подноси молбу. На пример, ако је разлог похађање наставе током редовног школовања осуђени уз молбу треба да поднесе потврду надлежне образовне установе о редовном школовању, распореду предавања, те дану и часу испита.⁵¹ Осуђеник *нема* право жалбе уколико његова молба буде одбијена. Чини се да овакво решење није била интенција законодавца, имајући у виду да осуђени има право жалбе судији за извршење на остале одлуке директора Управе. Колико ће се временски дуго осуђеном дозволити на напушта просторије у којима станује зависи од конкретног разлога. Свакако да осуђени може и више пута да подноси молбу и то из истих или различитих разлога.

Одлука којом је дозвољено напуштање просторија може и да се опозове. Директор Управе опозива одлуку, ако:⁵²

1) више не постоје околности које су биле разлог за напуштање просторије (на пример, осуђени је завршио школовање, није више у радном односу, итд.)

2) се накнадно утврди да су подаци наведени у молби осуђеног, на основу којих је донета одлука о дозволи напуштања просторија у којима осуђени станује, неистинити (на пример, ако осуђени није дао тачне податке);

3) осуђени злоупотребљава дозволу напуштања просторије (на пример, ако је осуђеном дозвољено да напушта просторије ради похађања наставе а он је не похађа).

⁵⁰ Чл. 24 ст. 1 тач. 1 до 11 ЗИВСМ.

⁵¹ Вид. чл. 9 Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника.

⁵² Чл. 27 ЗИВСМ.

Свакако да се поставља питање како ће директор Управе сазнати да постоје разлози за опозивање одлуке. Логично је да ће Повереник бити тај који ће га обавестити. Против одлуке којом се *ојозива дозвола* за напуштање просторија у којима осуђени станује, осуђени може изјавити жалбу *суду за извршење*, у року од три дана од дана пријема одлуке.⁵³ Дакле, сада осуђени има право жалбе (а видели смо да не постоји право жалбе ако његова молба *није усвојена*).

3.4.2.2. Напуштање просторија због позива суда или другог државног органа

Без обзира на то што осуђени издржава казну затвора могуће је да је његово присуство неопходно у судском или неком другом поступку пред државним органом (на пример: парничном, управном или прекршајном). По правилу неодазивање на позив суда и државних органа повлачи и одређене *йравне йоследице* (на пример: губитак одређеног права или новчано кажњавање). Имајући у виду да је донета одлука да осуђени издржава казну затвора у просторијама у којима станује, логично је да осуђеном начело треба омогућити да се одазива позивима суда и других државних органа, а такво решење прописује ЗИВСМ.

Међутим, поставља се питање *йроцедуре* у којој се остварује ово право. Решења законодавца у погледу поступка су се мењала. Првобитно решење је било да о томе одлуку доноси *дирекѿор Уйраве*, по истој процедури као и када одлучује и мало пре наведеним разлозима за напуштање просторија. Међутим, 2018. године донет је Закон о изменама и допунама закона о извршењу ванзаводских санкција и мера⁵⁴ који предвиђа другачије решење.⁵⁵ Према актуелном решењу осуђени може напустити просторије у којима станује на позив суда или другог државног органа. Повереник позив доставља *Повереничкој служби*, а време које је осуђени провео ван просторија у којима станује евидентира се у листи праћења и у досијеу који се води у Повереничкој служби у електронској форми.⁵⁶ Чини се да према оваквом решењу доносиоца прописа, у овом случају, осуђенику нико не даје дозволу да напусти просторије у којима станује, већ само он доставља позив Повереничкој служби. Овакво решење је практично, али са друге стране има и своје мане. Чини се да је, ипак, било нужно уредити одређени поступак, те прописати одређена решења у вези са остваривањем овог права. Посебан проблем се јавља у вези са временом које је неопходно осуђенику да би се

⁵³ Жалба не одлаже извршење одлуке.

⁵⁴ Закон о изменама и допунама закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, *Службени гласник РС*, бр. 87/2018

⁵⁵ С тим у вези, потребно је у том делу изменити чл. 9. ст. 3 тач. 4 Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника.

⁵⁶ Чл. 23 ст. 6 ЗИВСМ.

одазвао на примљени позив (у зависности да ли осуђени мора да иде у другу општину, итд.)⁵⁷, и поново вратио у просторије које су одређене за извршење казне. Оправдано је да о том времену не одлучује осуђеник, јер је могуће да се догоди да је услед његово прецене прекорачио време за напуштање просторија, те да му се из тог разлога одреди да казну затвора настави са издржавања у казненом заводу.

3.4.2.3. Напуштање просторија у случају хитне медицинске интервенције

Осуђена лица која издржавају казну затвора у просторијама у којима бораве су, између осталог, различитог узраста, пола, друштвеног статуса, али и здравственог стања. Такође су и чланови домаћинства осуђеника, ако их има, различитог здравственог стања. У појединим случајевима осуђени „нема времена или није у могућности“ да поднесе молбу за напуштање просторија у којима станује. Није оправдано очекивати да осуђени не напусти просторије у којима станује уколико му је из *здравствених разлога* угрожен његов или живот члана његове породице. Законодавац је о овоме водио рачуна, те је прописао да осуђени *може* напустити просторије у којима станује у случају када није у могућности да унапред поднесе молбу, због потребе пружања хитне медицинске помоћи себи или члану свог породичног домаћинства.⁵⁸

О напуштању просторија осуђени или члан његовог породичног домаћинства у најкраћем могућем року телефоном или на други начин обавештава Повереника и доставља му извештај здравствене установе о здравственом стању осуђеног, односно члана његовог породичног домаћинства.⁵⁹ Повереник одмах обавештава руководиоца Повереничке службе.⁶⁰ По прибављеном извештају здравствене установе, ако је осуђени задржан на даљем лечењу, а на предлог руководиоца Повереничке службе, директор Управе у најкраћем року доноси одлуку о дозволи напуштања просторија у којима осуђени станује.⁶¹

ЗАКЉУЧАК

Иако је учиниоцу кривичног дела изречена казна затвора, то и даље не значи да је изречена најстрожа кривична санкција – јер се може одредити

⁵⁷ Посебно се јавља као спорно питање у случају ако би осуђеник морао да иде у иностранство.

⁵⁸ Чл. 26 ст. 1 ЗИВСМ.

⁵⁹ Чл. 26 ст. 2 ЗИВСМ.

⁶⁰ Чл. 26 ст. 3 ЗИВСМ.

⁶¹ Чл. 26 ст. 4 ЗИВСМ.

да се казне затвора издржава у просторијама у којима осуђени станује. У Републици Србији оваква могућност постоји од 2009. године. Такође, иако по правноснажној пресуду осуђеник треба да казну затвора издржава у казненом заводу, то још увек не значи да осуђеник нужно мора да издржава казну у њему – јер судија за извршење кривичних санкција може да одреди да осуђеник изречену казну затвора до једне године издржава у просторијама у којима станује. Оваква могућа „погодност“ за осуђеника постоји од 2019. године.

Сврха кажњавања се може постићи и ако се казна затвора издржава на овакав начин, али само ако се она изрекне у оним случајевима који су, заиста, оправдани. У том случају, казна затвора која се извршава на овакав начин може бити, у зависности и од других околности, много блажа кривична санкција у односу друге санкције које су алтернативне у односу на казну затвора.

Имајући у виду важеће прописе у Републици Србији можемо извући неколико најважнијих закључака у вези са темом овог рада, и то:

1. Наш Кривични Законик не предвиђа казну кућног затвора, то је и разлог зашто се у овом раду говори о тзв. кућном затвору;
2. Извршење казне затвора у просторијама у којима осуђени станује је само начин/модел извршења казне затвора;
3. Суд не изриче, већ одређује да се казна затвора извршава у просторијама у којима осуђени станује;
4. Да би суд одредио да се казна затвора извршава у просторијама у којима осуђени станује морају бити испуњени субјективни и објективни критеријуми;
5. По правилу се само за једно кривично дело уз постојање и других услова не може одредити да се казна затвора извршава у просторијама у којима осуђени станује;
6. Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује може да се извршава са или без електронског надзора;
7. У Републици Србији је било покушано прописивање казне кућног затвора;
8. Судија за извршење кривичних санкција има могућност да донесе одлуку да осуђени казну затвора издржава у просторијама у којима станује;
9. Правило је да о индивидуализацији извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује одлучује директор Управе за извршење кривичних санкција;
10. Уколико осуђени напусти просторије у којима станује супротно закону или одлуци директора Управе суд одређује да остатак казне затвора издржава у казненом заводу.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Воронин В. Н., Критерии индивидуализации наказания при рецидиве преступлений, *Актуальные проблемы российской права*, 2016. № 8 (69).
- Воронин В. Н., *Индивидуализация наказания*, Москва, 2017.
- Грујић Здравко, Електронски надзор у кривичном законодавству Републике Србије и усклађеност са актима Савета Европе, *Зборник радова са међународној научној скупи* “Однос права у региону и права Европске Уније”, Источно Сарајево, 2015.
- Грујић Здравко, Примена електронског надзора у извршењу алтернативних кривичних санкција и мера, *Зборник радова међународне научне конференције “Правни систем и заштите од дискриминације”*, Правни факултет у Приштини – Косовска Митровица, 23. јун 2015. године.
- Дракић Драгиша, Милић Иван, *Основи кривичној извршној права*, Нови Сад, 2019.
- Малинин В. Б., Смирнов Л. Б., *Уголовно-исполнительное право*, Москва, 2009.
- Милић Иван, Индивидуализација казне затвора на основу Закона о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција из 2019. године, *Зборник радова Правној факултета у Новом Саду*, бр. 4/2019.
- Милић Иван, Новине у Општем делу Кривичног законика, *Зборник радова Правној факултета у Новом Саду*, 1/2020.
- Милић Иван, Поврат у кривичном праву Србије, *LX Савештовање Српској угружења за кривичноправну теорију и праксу*, Оштећено лице и кривично-правни инструменти заштите (међународни правни стандарди, норма и пракса) Златибор, 2020.
- Ћоровић Emir, Povrat u Krivičnom zakoniku Srbije: kritički osvrt na njegovo normativno uređenje, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 1-2/2020.
- Ђоровић Емир, Милић Иван, „Кућни затвор“ у казненом законодавству Републике Србије (*de lege lata* и *de lege ferenda*), *Научно-стручни скупи са међународним учешћем, Полиција и правосудни органи као гаранти слободе и безбедности у правној држави*, Тематски зборник радова. Том 1. Тара, 2017.

* * *

- Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 35/2019.
- Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014, 87/2018.
- Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.
- Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014, 35/2019.
- Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.
- Закон о изменама и допунама закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, *Службени гласник РС*, бр. 87/2018.
- Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 72/2009.

Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 31/2011.

Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 35/2019.

Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима, *Службени гласник РС*, бр. 32/2013.

Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019.

Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019.

Правилник о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, *Службени гласник РС*, бр. 30/2015.

* * *

Одговор на питања нижестепених судова дати од стране судија Кривичног одељења Апелационог суда у Београду на седници одржаној дана 30. октобра 2014. године – Из Билтена Апелационог суда у Београду, број 8/2016, Интермех, Београд. Извор: <http://www.propisionline.com/Practice> на дан: 4. 6. 2020.

Усаглашени став поводом спорних питања, утврђен на заједничкој седници Апелационих судова и Врховног суда, одржаној – 25.03.2016. – Петрова-радин – Из Билтена Врховног касационог суда, број 1/2017, Интермех, Београд. Извор: <http://www.propisionline.com/Practice> на дан: 4. 6. 2020.

* * *

Нацрт Закона о изменама и допунама Кривичног законика. Доступан на: <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php%20> на дан: 19. 5. 2020.

Dragiša S. Drakić, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
D.Dragic@pf.uns.ac.rs

Ivan D. Milić, Assistant with Ph.D.
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
I.Milic@pf.uns.ac.rs

Sentencing and Enforcement of the Prison Sentence served in the Premises where the Convicted Person Resides (the So-Called House Arrest)

Abstract: *The rule that convicted persons serve their sentences exclusively in prisons has not been valid in the Republic of Serbia for a long time. Prison sentences may also be executed in the premises where the convicted person resides. Such a solution is introduced by the 2009 Law on Amendments and Supplements to the Criminal Code.*

The Criminal Code does not prescribe the punishment of a prison sentence served in the premises where the convicted person resides as a special punishment. Instead, the offender is sentenced to imprisonment, which is then executed in the premises where he lives. In criminal proceedings, the court is obliged to individualize the criminal sanction in a way that takes into account objective and subjective circumstances – the circumstances relating to the committed crime and its perpetrator. There are such perpetrators who it is necessary to sentence to prison, but who should not be sent to a penal institution. The prison sentence may also be served in premises where they reside (with or without electronic surveillance).

Although, in a legally-binding sentence, the accused is sentenced to imprisonment in a penal institution, this does not necessarily mean that he will be placed into a penal institution to serve his sentence. The amendments and supplements of the Criminal Code leave an „opportunity“ for the convict to serve his sentence in the premises where he resides, if the prescribed conditions are met. This is only a possibility which may be decided on by the judge in charge of executing criminal sanctions.

If it is decided that the convicted person shall serve his sentence in the premises where he resides, the next step is the execution of the sentence. Not all convicted persons who are serving their sentence in this way are in the same legal

position, as there is individualization in the process of executing a sentence as well. This difference is apparent, above all, in the amount of time that a convict is allowed to spend outside of the premises in which he resides.

The focus of the authors' attention is precisely the punishment of imprisonment served in the premises where the convict resided (the so-called house arrest). The authors deal with material aspects and aspects of execution of the sentence. This paper focuses, among other matters, on the conditions for sentencing, models of execution of the sentence and the legal position of the convicted person while serving his sentence.

Keywords: *prison sentence, house arrest, sentencing, execution, court, individualization.*

Датум пријема рада: 14.11.2020.